

ÇİFTLİK TURİZMİ, KIRSAL, TARIM VE EKOTURİZMİNİN KAVRAMSAL AÇIDAN İRDELENMESİ

Selma Meydan UYGUR*
Uğur AKDU**

ÖZET

Ülkeler sahip oldukları tarihi ve doğal değerler doğrultusunda dünya turizminden daha fazla pay alabilmek için, alternatif turizm ürünleri geliştirme ve oluşturma yoluna gitmişlerdir. Kırsal turizm, tarım turizmi ve çiftlik turizmi bu doğrultuda ortaya çıkan ve şehir yaşamının olumsuzluklarından kurtulup tatillerini sakin ve doğal bir ortamda geçirmek isteyen insanların ihtiyacına cevap veren turizm şekilleridir. Çalışmada öncelikle aralarındaki farkları ortaya koymak için kırsal turizm ve tarım turizmi açıklanmış, sonra çiftlik turizmi kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de çiftlik turizminin durum değerlendirilmesi yapılarak geliştirilebilmesi için bazı ülkelerin uygulamalarından örneklerle dikkat çekilmeye çalışılmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çiftlik Turizmi, Kırsal Turizm, Tarım Turizmi, Ekoturizm.

A CONCEPTUAL STUDY ON FARM, RURAL, AGRICULTURAL TOURISM AND ECOTOURISM

ABSTRACT

Countries have been improving alternative tourism activities for more share in world tourism activities. Therewith occurred alternative tourism concept like rural tourism, agricultural tourism and farm tourism which satisfying demands of tourists who want to recover negative effects of urban life and go for a vacation in restful and natural environment. In this study, primarily had been explained rural tourism and agricultural tourism in a nutshell for search out between them. Farm tourism had been explained as comprehensive. In this context, adduced precedents about practices in some countries of farm tourism. In addition to analysed and suggested existing practices and conditions in Turkey about farm tourism.

Key Words: Farm tourism, Rural tourism, Agricultural tourism, Ecotourism.

* Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi (Yrd. Doç. Dr.).

** Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi.

GİRİŞ

Turizm, günümüz koşullarına göre zorunlu bir ihtiyaç haline gelen ve katılım şekli insanların kişisel tercihlerine göre değişen bir faaliyet olmuştur. Ülkeler mevcut potansiyelleri ve bütüncül çözüm arayışları çerçevesinde dünya turizminden daha fazla pay alabilmek için, rekabet edebilir ve satılabilir ürünler geliştirme ve stratejiler oluşturma yoluna gitmişlerdir (Kiper, 2006: 1).

Gelişmekte olan ülkelerin turizm pazarından aldıkları payı artırmaları ancak sundukları turizm ürünlerini çeşitlendirmeleri ile mümkün olmaktadır. Turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesinde, alternatif turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Alternatif turizm faaliyetlerini geliştiren ülkeler rakipleri karşısında güçlü olabilmektedir. Bu doğrultuda turizm faaliyetleri çeşitli şekillerde ortaya çıkmış ve turizm pastasından daha fazla pay almak isteyen ülkeler alternatif turizm ürünleri sunmaya başlamıştır. Özel ilgi turizmi olarak da ifade edilen alternatif turizm faaliyetleri ülkelerin sahip olduğu özelliklere göre değişiklikler göstermektedir. Kırsal turizm, tarım turizmi ve çiftlik turizmi bu doğrultuda ortaya çıkan ve şehir yaşamının tüm olumsuzluklarından kurtulup tatillerini sessiz, sakin, huzurlu, doğal bir ortamda geçirmek isteyen kitlenin ihtiyacına cevap veren turizm şekilleridir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 2).

1. KIRSAL TURİZM

Kırsal turizm girişimleri tarıma bir alternatif olarak kırsal alanlarda gelişmiştir. Birçok kırsal bölgede turizm, tarımla birlikte sosyo-ekonomik yapının doğal bir parçası olarak kabul edilmektedir (Fleischer and Tchetchik, 2005: 493).

Kırsal bölgelerde gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini tanımlamak için çeşitli terimler kullanılmıştır: Agriturizm / agroturizm, çiftlik turizmi, kırsal turizm, yumuşak turizm, alternatif turizm, ekoturizm ve benzeri, ayrıca bunların bir ülkeden diğerine ve bir kullanıcıdan diğerine farklı anlamları da bulunmaktadır. 'Kırsal turizm' kavramı Avrupa Topluluğu tarafından, bir kırsal alanda gerçekleştirilen tüm turizm faaliyetlerini kapsayacak şekilde uyarlanmıştır (Roberts and Hall, 2003: 15).

Kırsal turizm kavramı ile çevresel turizm (ekoturizm), yeşil turizm, doğa turizmi gibi başka kavramların birbirleri yerine sık sık kullanıldığı görülmektedir. Bu, kırsal turizmin, çiftlik turizmi gibi özgün etkinlikler veya yerler ile bazı

durumlarda eş tutulduğu anlamına gelirken aynı kavram, başka durumlarda, turizmin gelişmesi ve tanıtımı konusundaki daha genel, kapsamlı yaklaşımı tanımlamanın aracı olarak sıkça kullanılmaktadır (Gündüz, 2004: 36-37).

Kırsal turizm çok yönlü bir faaliyettir ve sadece çiftlik temelli turizm değildir. Çiftlik temelli tatilleri içerir, ayrıca özel ilgili doğa tatilleri, eko turizm, yürüyüş, tırmanma, binicilik, macera, spor, sağlık, av, balık tutma, eğitim seyahatleri, sanat ve bazı bölgelerde etnik turizmi de kapsamaktadır (Akça; 2006: 2837).

Dünya Turizm Örgütü'ne göre kırsal turizm, bilinen klasik turizmden ve yoğun turizm faaliyetinin olduğu alanlardan uzakta, kırsal çevre ve ev sahibi toplumuyla, anlamlı ve gerçek bir yolda birbirini etkilemeyi isteyen ziyaretçiler tarafından gerçekleştirilen turizm türü olarak tanımlanmaktadır (WTO, 2003: 4).

Kırsal turizm çok kısa bir tanımla "kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizm türüdür". Turizm için kırsalın taşıdığı anlam; deniz turizm merkezleri dışında kalan, kentsel yerleşimlerden uzakta, kırlara özgü doğal ve kültürel yapının korunduğu ve yapaylıkla tanışmamış (otantik) alandır. Bu bağlamda kırsal turizm, kırsal alanlarda doğal ve/veya tarihi çekiciliklerin belirli ölçüde bulunduğu yörelerde, ana ekonomik uğraşısı tarım olan nüfusun, tarımsal faaliyetlerini sürdürmekle birlikte evlerinin, ambarlarının kullanmadıkları uygun bölümlerini profesyonel amaçla ziyaretçi ağırlayabilecek yalın bir konaklama tesisine dönüştürerek, ek iş olarak küçük turizm işletmeciliğinin yapılmasıdır (Kiper, 2006: 23)

Kırsal olan turizm etkinlikleri; yürümek, tırmanmak, macera için yapılan tatiller/yabanda yapılan tatiller, kanoculuk, rafting, kır kayağı, kar pabuçlarıyla yapılan turlar, yoğunluğu düşük iniş kayağı, dış ortamlarda kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık gibi doğa inceleme gezileri, avlanmak, bisiklet sürmek/bisiklet turları, ata binmek, peyzaj seyretmek, kırsal miras etütleri yapmak, küçük kasaba/köy turları yapmak, kırsal ortam gerektiren dinlenme amaçlı tatiller, küçük çaplı konvansiyonlar/konferanslar, kırsal festivaller, oltayla balık tutmak ve doğal ortam gerektiren sporlar olarak sınıflandırılmaktadır (Gündüz, 2004; 37).

Zengin kültürel mirasa sahip, canlı, konuksever köylere turistik talep her geçen gün artmaktadır. Kırsal alan, kırsal turizm için köysel yaşamın ve çiftlikte konaklamanın tamamlayıcısıdır. Günümüzde tatilciler kırsal alanı gezmek tanımak kadar bu alan içinde aktif olmayı da tercih etmektedirler. Çünkü

buraları, özgürlüğün, nefes alıp vermenin, temiz suyun, renklerin ve özellikle de yeşilin, kokuların ve şarkıların doğal mekânıdır. Kırlar insanları nehirler ve patikalar boyunca yürümeye, ormanların içinde dolaşmaya, dağların yamacında, yüksek falezlerde, göllerde, yeraltında, gökyüzünde peyzajları seyretmeye davet etmektedir (Soykan, 2000; 22).

Kırsal turizm, kırsal alanlarda insanların eğlenme, dinlenme ve boş zamanlarını değerlendirme amaçları için ayrılmış ve düzenlenmiş alan ve yapıların görünümüdür. Piknik ve kamping alanları, plajlar, motel, otel ve tatil köyleri kırsal turizm kapsamına girmektedir. Bu alanlar ve yapılarının bilinçli bir planlama ile doğa içinde eritilmeleri, doğa ile bir bütünlük oluşturmaları gerekmektedir (Gündüz, 2004; 37).

Sharply ve Sharply'e göre kırsal alanlarda gerçekleştirilen turizm şekilleri aşağıdaki başlıklarda açıklamaktadır (Roberts ve Hall 2003: 15);

- *Tarım Turizmi (Agri/ Agro Tourism)*: Kırsal alanlardaki festival, müze, kültürel aktiviteleri kapsayan tüm turizm faaliyetlerini ifade etmek için kullanılmasına rağmen, daha çok tanımlarda “doğrudan kırsal çevreyle, ürünle ve konaklamayla bağlantılı” bir çiftlikte, kampta veya pansiyonda konaklama, eğitsel gezi, yeme-içme, rekreasyonel aktivite ve çiftlik ürün ve el sanatlarının satılmasıyla ilişkilidir.
- *Çiftlik Turizmi (Farm Tourism)*: Çiftlik turizmi, çiftlikle ilgili ve genellikle çiftlikte konaklamayı ve çiftlik organizasyonu ve deneyimlerinden yararlanmayı içeren turizm şekliyle ilgilidir.
- *Çöl/ Boş Alan ve Orman Turizmi (Wilderness and Forest Tourism)*: Boş alan ve orman turizmi, tam olarak kırsal turizm kapsamında veya ayrı olarak görülebilir. Orman planlarında rekreasyon kullanımına boş yer ayrılıp planlarda ekonomi ve sürdürülebilirliğin desteklenmesi söz konusu olabilmektedir.
- *Yeşil Turizm (Green Tourism)*: Bazı ülkelerde yeşil turizm kavramı özellikle kırsal alanlarda (yeşil alanlarda) turizmi ifade etmesine rağmen, yeşil turizm daha çok kitle turizmi, yani geleneksel turizmden farklı olarak çevreye daha duyarlı olan bir turizm şeklini ifade etmek için kullanılmaktadır. “Alternatif turizm”, “yumuşak turizm/soft turizm”, gibi değişik kavramlarla eş anlamlı olarak kullanılan yeşil turizm, turizmin geliştirilmesi yaklaşımı olarak da tanımlanmaktadır.

- *Eko- Turizm (Eco-Tourism):* Çevresel korumayı yükseltme, çevrenin yerel toplum ve kültür için yararlarını artırma görevini üstlenen ekoturizm bir doğa turizm çeşididir.

Kırsal turizmin belirleyici özellikleri aşağıdaki başlıklarda sıralanmaktadır (Roberts and Hall, 2003: 16);

- Kırsal bölgelerde gerçekleştirilmektedir ve bu bölgelerde gelişmektedir.
- Yerel halkın yaşam tarzına, geleneklerine ve çeşitli aktivitelerine katılımına izin vermektedir.
- Birebir ilişkiyi kapsamaktadır.
- Yerel ailelerle bağlantılı bir şekilde yavaş ve organizeli olarak büyümesi kırsal turizmin geleneksel özelliğidir.
- Birçok türü, kırsal çevreyi, ekonomisini, tarihini ve bölgeyi temsil etmektedir.
- Turizm gelirlerinin büyük yüzdesi kırsal toplumlara fayda sağlamaktadır.

2. TARIM TURİZMİ

Agri-turizm ya da agroturizm olarak da adlandırılan tarım turizmi, tarımsal üretimin yoğun olduğu yörelerde gerçekleştirilen bir turizm türüdür. Bu özelliği ile tarım turizmi üreticilere bir ek gelir kaynağı yaratmaktadır. Böylece tarımsal üretimin turizm ile yer değiştirmesi yerine, turizm ile bütünleştirilmesi amaçlanmaktadır. Yani, özellikle gelişmekte olan yörelerde sıkça görülen tarım alanlarını turizm işletmeciliği adına yok eden değil, tersine tarımla birlikte turizmi de geliştiren yeni bir turizm faaliyet alanıdır (Küçükaltan, 2002: 151).

Tarımsal turizm faaliyetleri çerçevesinde, çiftlik kökenli konaklama hizmetlerinden farklı olarak kırsal ürün, konserveler, hamur işleri, peynirler gibi ev yapımı ürünlerin tadılması, eve götürmek üzere taze çiftlik ürünlerinin satın alınabilmesi (ve çoğunlukla bu ürünlerin hasadına yardımcı olunabilmesi), günlük tarım faaliyetlerine katılma, 'bölge' kültürünü yansıtan geleneksel kıyafet, dans ve müzik olaylarını ve yöresel gelenekleri görme (kimi zaman da katılma) olanakları ziyaretçiler için geliştirilmiş olanaklar arasındadır (Gündüz, 2004: 40).

Tarım turizmi, kırsal alanlardaki festival, müze, kültürel aktiviteleri kapsayan tüm turizm faaliyetlerini ifade etmek için kullanılmasına rağmen, daha çok tanımlarda “doğrudan kırsal çevreyle, ürünle ve konaklamayla bağlantılı” bir çiftlikte, kampta veya pansiyonda konaklama, eğitsel gezi, yeme-içme, rekreasyonel aktivite ve çiftlik ürün ve el sanatlarının satılmasıyla ilişkilidir (Roberts and Hall, 2003: 15).

Tarım turizmi açısından önemli olan konulardan birisi de kırsal turizm ile tarım turizmi kavramlarının birbirleriyle karıştırılmasıdır. Bu iki turizm türü bazı noktalarda birbirlerinden farklılaşmaktadır. Bu farklılıklar aşağıda açıklanmaktadır (Küçükaltan 2002: 152-153):

- Kırsal turizmde turizm talebinin odağında kırsal alanlar varken, tarım turizminde yalnızca tarım alanları bulunmaktadır. Bilindiği gibi, her kırsal alanı tarım alanı olarak değerlendirmek olası değildir. Bu nedenle kırsal turizm, yalnızca köylerde uygulanan bir turizm türü değildir. Köylerle birlikte kent merkezleri dışında da, tercihen tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu, bir başka deyişle tarımsal üretimin yapıldığı yörelerde tarım ile birlikte geliştirilebilecek alternatif bir ekonomik faaliyettir.
- Tarım turizminde, tüketicinin seyahat nedenini tarımsal ürünler oluşturmaktadır. Bir başka deyişle tarım turizmi, tüketicinin tarımsal ürünleri belirli özellikleri nedeniyle tercih etmesinden doğan bir turizm olayıdır (ekolojik, sağlık, estetik, vb. etkenler). Oysa kırsal turizmde tarımsal ürünler birincil seyahat nedeni olmayıp, dinlenme, doğa ile bütünleşme, yöresel kültürü tanıma da etkili olabilmektedir.
- Kırsal turizmde tüketicilerin konaklamaları için otantik bir köy evi önem taşımaktadır. Çünkü kırsal turizm tüketicisi yörenin kültürünü de tanımak istemektedir. Oysa tarım turizminde tüketici böyle bir beklenti içerisinde değildir. Çünkü onun asıl isteği, beklentisine uygun bir tarım hayatıdır.

Tarım turizmi kapsamında festivaller veya çiftçi pazarları düzenlenmesi, yerel toplumu canlandırmanın giderek popüleritesi artan stratejilerinden olmaya başlamıştır. Pazarlar için sponsor olan veya festivallere ev sahipliği yapan yerel toplumlar için bu gibi olaylar, toplumun tanıtımının yapılmasını ve tüketicilerin alışveriş için çarşı bölgelerine veya küçük köylere gelmelerini sağlamaktadır (Gündüz, 2004:42-43). Tarım turizmi, tarım ürünü yanında

tarımsal üretimi, tarımsal yaşamı, tarımsal kültürü, tüketimi v.b. ni yaşamayı kapsamaktadır. Zaten bu durum aşağıda yer alan Tablo 1’de görülmektedir.

Tarımsal turizm çok farklı beklentilere cevap verecek nitelikte faaliyetler barındırmaktadır. Bu faaliyetler Tablo-1’de görülmektedir (Gündüz, 2004: 42-43).

Tablo 1. Tarım Turizmi Türleri ve Faaliyet Şekilleri

Turizm Türleri	Faaliyet Şekilleri
Dış Mekan Rekreasyonu	Binicilik, doğal yaşamı izleme ve fotoğrafçılık, ücretli balıkçılık, kampçılık/piknik, ücretli avlanma, kızak biniciliği, maket araba sürücülüğü, kayak, av oyunları, kuş vuruculuğu, off road taşıtları.
Doğrudan Tarımsal Satışlar	Çiftlikte satış, yol kenarı stant satışları, tarımsal kökenli hediyelikler, kendin topla operasyonlarından oluşmaktadır.
Eğitimsel Deneyimler	Okul turları, fidanlık turları, bağ turları, tarımsal teknik kurslar, tarımsal fuarlar, ürün tanıtım programları, işletme turları (şarap işletmeleri/fabrikaları), egzotik hayvansal işletmeler, vb.
Üretim	Çiftlik ziyaretleri, kendin topla aktiviteleri, ağaç kiralama aktiviteleri, vb.
Barınma	Çiftlik konaklamaları (yatak ve kahvaltı dahil), binicilik /işletme tatilleri, misafir binicilik, öğrenci değişimleri, genç turist yurtları vb.
Davetler	Konserler veya özel olaylar, festivaller veya fuarlar, ev hayvanları bahçesi, avcılık eğitimi / köpek eğitimi, vb.
Diğer	Tarihi-kültürel değerleri görme isteği, rehber/teçhizat operasyonu, üretici pazarları, atçılık ekipleri, vb.

Kaynak: Gündüz, 2004: 43.

3. ÇİFTLİK TURİZMİ

Çiftlik turizmi, kırsal bölgelerde, çiftlik organizasyonu amacıyla kurulmuş ve çevresine çiftlik ürünü sağlayan bir işletmenin aynı zamanda turizm konaklama olanakları sağlaması, gelen turistlerin de isterlerse bir çalışma programına katılabilecekleri, kırsal yaşamının sahnelenmesine olanak sağlayan bir girişimdir (www.kentli.org).

Çiftlik turizmine katılan turistin amacı yaşadığı ortamdan farklı olan çiftlik ortamında belirli bir süre çiftlik hayatını yaşamaktır. Turist, belirli bir süre çiftçi gibi doğal ortamı yaşar (Özgüç, 1998:199-200).

Çiftlik turizmi değişik potansiyel çiftlik faaliyetlerinden birini oluşturan “alternatif çiftlik organizasyonu” olarak kavramsallaştırılmıştır. Çiftlik turizmi

kırsal turizmin bir bölümü olup konaklama yerinin part-time ya da full-time olarak kullanılması kriterine göre ayırt edilmektedir. Bunun yanı sıra çiftlik turizmi aynı zamanda ticari konaklama amaçlı kurulma özelliğine göre de tanımlanmaktadır. Ana binadaki kalacak yerler ev halkının yaşadığı mülke bitişik odalardan oluşmaktadır. Çiftlik evlerindeki turist pansiyonlarının 19. yy. sonlarında İngiltere’ de yatak ve kahvaltı konaklamasıyla başlayan uzun bir geçmişi vardır (Gössling and Mattsson, 2002: 18).

Çiftlik turizmi özellikle 20. yüzyıl içinde popüler bir faaliyet olarak gelişmiştir ve günümüzde tüm Avrupa ülkelerinde yaygın bir uygulama olmuştur. Kuzey Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda ve Filipinler gibi ülkelerde çiftlikler profesyonel birliklerle organize edilmektedir. İtalya’ daki “Agri Tour” , Almanya’daki “Bauernhofurlaub” veya İsviçre’deki “Bo Pa Lantgard” bunlara örnek olarak verilebilir. İnternet kullanımının yaygınlaşması ile çiftlik turizmi pazarlaması da küresel hale gelmiştir (Gössling and Mattsson, 2002: 18).

1960’lı yıllardan sonra kırsal alandaki rekreasyon merkezlerinin başında çiftlikler gelmektedir. Boş zamanları değerlendirme ve açık hava rekreasyonu olarak çiftlik turizmi, kentten kırsal alana dönüşün en güzel örneğidir. Çiftlik kavramı, sadece tarımsal üretim yapan çiftliklerle ilgili olmayıp bu çiftliklerde ayrıca konaklama imkânının sağlanmasıyla ilgilidir. Bu bağlamda çiftlik turizmi aşağıdaki başlıklarla açıklanabilir (Bayer, 1992: 168):

- Çiftliklerde, değişik tarım ürünleri üretimi ve değerlendirmesi yanında, çiftlik ürünlerinin bir şekilde pazarlandığı, taze gıda maddelerinin turistlere sunulduğu bir düzen içinde geceleme ve yeme-içme imkanlarının basit tesislerde sağlanmasıdır.
- Kentlerin çevrelerindeki küçük köy evlerinde, doğaya dönük ufak tarım işletmesi de yapma imkanı bulunan yerleşimlerde doğaya dönük yaşam olgusunun hafta sonu uygulamasıdır.
- Çiftlik turizmi aşağıdaki faaliyetleri içermektedir (Coombera and Limb, 2004: 2):
 - Konaklama,
 - Çiftlik ziyaretçileri merkezi, galeriler ve müzeler,
 - Ürünlerin ve elişli ürünlerin satışı için çiftlik dükkanları,
 - Rehberli yürüyüşler,
 - Eğitimsel ziyaretler,
 - Meyve toplama, ata binme, balık tutma gibi çiftlik aktiviteleri,
 - Yiyecek ve içecek pazarı.

Çiftlik turizminin soyut veya somut öğeleri, ziyaretçileri manzarayla cezbederek tatmin düzeylerinin artmasını sağlamaktadır (Coombera and Limb, 2004: 2). Çiftlik konaklamaları; çiftçilik aktiviteleri ile eğlence ve/veya önerilen diğer çekici aktivitelere katılma amacı ile gecelik konaklama aktivitelerini, çiftlik ziyaretleri ise; çiftlikte yürütülen faaliyetlere katılım, eğlence ve/veya önerilen diğer çekici aktivitelere katılma amacı ile kısa dönemli ziyaretleri kapsamaktadır (Gündüz, 2004: 44).

3.1. Turistlerin Çiftlik Turizmine Katılma Nedenleri

Çiftçiler ve turistler açısından çiftlik turizmi faaliyetlerine katılma nedenleri farklılık gösterebilmektedir. Aşağıda turistlerin ve çiftlik sahiplerinin çiftlik turizmi faaliyetlerine katılma nedenleri açıklanmaktadır:

Turistlerin Çiftlik Turizmine Katılma Nedenleri: Çiftlik turizmi çok çeşitli nedenlerle ilgi çekmektedir. Çiftlikler memnuniyet verici, sessiz, sakin, huzur verici olarak anlaşılmaktadır. Buna ek olarak çiftlik hayvanları özellikle çocukların ilgisini çekmektedir. Çiftlik turistleri çoğunlukla halkla bütünleşmek ister. Çiftlik turizmi doğal yaşam ve geçmişe yönelik nostalji yaratır. Çiftlik turistleri alternatifler ve bireysel deneyimler yaşamak isterler ve geleneksel turist konaklamalarından uzaklaşmak isterler. Geleneksel kitle turizmine karşı olumsuz fikirler, çiftlik turizmine olan ilginin artmasının temelini oluşturmaktadır. Bazı çiftlik turistleri deneyimlere bizzat katılmak yerine izleyici olarak çiftlik turizmi faaliyetlerine ilgi gösterebilmektedirler (Eatherley, 2005: 18-20).

Almanya'da yapılan bir araştırmada (Opperman, 1997) çiftlik turistlerinin seyahat güdüleri incelenmiştir. Buna göre çiftlik turistlerinin seyahat güdülerinin başında doğa/ortam gelmektedir. Bu güdüyü sırasıyla serbest zaman, geziler ve sakin dinlendirici ortam takip etmektedir. Bu araştırmada ortaya çıkan diğer bir sonuç ise çiftlik turistlerinin turizm kaynaklarına verdikleri önemdir. Turistler için en önemli öğe, doğal manzardır, bunu yüzme ve sörf için göller, yerel lokantalar, bisiklet ve yürüyüş alanı, doğal kaynaklar ve iklim izlemektedir (Opperman, 1997: 35-37).

Çiftçiler Açısından Çiftlik Turizminin Geliştirilme Nedenleri: İşletmeler için çiftlik turizminin özendirici rolü apaçıktır. Ekonomik yarar sağlama kilit noktadır. Yapılan çalışmalar çiftlik turizminin küçük ölçülü ve mevsimlik bir talep olmasından dolayı az miktarda gelir sağladığını göstermektedir. Ayrıca turistlerin kıyı veya şehir destinasyonlarını ziyaretlerinde yaptıkları harcamalardan daha az harcama yaptıkları yapılan araştırmalarda elde edi-

len bir sonuçtur (Eatherley, 2005: 18-20). Çiftlik turizmi, çiftçilerin net gelirine genellikle çok az miktarda katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla çiftçilerin çiftlik turizmi faaliyetlerine katılımının temel nedeni, maddi kazançtan çok bu turizm türüyle elde ettikleri arkadaşlıklar ve kurdukları temaslardır. Turistler, çiftçilerin dış dünyaya açılan bir penceresi olmaktadır. Çiftçilerin genelde çok az seyahat tecrübesi olduğundan ve turistlerin kendi memleketleri veya seyahat ettikleri diğer yerler hakkında anlattıklarından bir şeyler öğrenmektedirler (Opperman, 1997: 41). Ayrıca çiftçiler, çiftlik hayatı konusunda uzman bazı turistlerden son derece yararlı bilgiler veya uygulamalar alabilmektedirler.

3.2. Çiftlik Turizminin Çevre Üzerindeki Etkileri

Çiftlik turizminin çevre üzerindeki etkileri incelendiğinde; biyoçeşitlilik hakkında eğitim mekanizmasını içeren çiftlik turizminin (daha fazla doğaya duyarlı turist çekebilmek için) kırsal çevreyi doğrudan koruyabileceği ortaya çıkmaktadır. Geleneksel turizm doğal ortamı tüketmesi, biyoçeşitliliği azaltması gibi nedenlerle çevreyi tehdit etmektedir. Çiftlik turizmi, çevreyi ve doğal yaşamı koruma özelliğiyle geleneksel turizmin olumsuz etkilerine karşı alternatif bir turizm faaliyetidir. Ayrıca çiftlik turizminin sosyal etkileri de bulunmaktadır. Çiftlik turizmi turistler ve yerel sakinlerle iletişimi ve kültürel etkileşimi artıran bir turizm faaliyetidir. Çiftlik turizminin kabul edilen diğer bir avantajı ortaklaşa toplum hareketlerini desteklemesi ve yerel kimliği canlandırmasıdır (Eatherley, 2005: 18-20).

Çiftlik turizminin sosyo-kültürel, ekolojik, ekonomik ve politik etkileri aşağıda sıralanan maddelerde açıklanmıştır (Gössling and Mattsson, 2002: 26-27):

Çiftlik Turizminin Sosyo- Kültürel Yönden Etkileri:

- Yiyecek üretimi ve doğal yöntemler ile ilgili bilgi sağlar.
- Çevreye ilgi artar.
- Modern yaşam ve yiyecek üretimine karşı eleştirel davranışların ortaya çıkmasına neden olur.
- Çocuklara hayvanlar ile iletişim kurma fırsatı verir.
- Sosyal ilişki ve kültürel değişimlerin artmasını sağlar.
- Çiftçiler için dünyaya bir pencere açar.
- Çiftçilerin anlayışlarının gelişmesine yardımcı olur.

- Kırsal bölgelerdeki problemlerin farkındalığını artırır.

Çiftlik Turizminin Ekolojik Yönden Etkileri:

- Ekolojik ürün üretimine yardımcı olur.
- Yerel kaynaklardan yararlanır.
- Az enerji kullanımını gerektirir.
- Çevre üzerinde fiziksel etkisi oldukça azdır.
- Tarımsal, kültürel ve geleneksel çevrenin korunmasına yardımcı olur.
- Biyolojik çeşitliliğin korunmasına yardımcı olur.

Çiftlik Turizminin Ekonomik Yönden Etkileri:

- Yerel finansal kaynakları seferber eder.
- Kırsal ekonomiyi çeşitlendirir ve dengede tutar.
- Piyasa değişikliklerine karşı esneklik sağlar.
- Yeni iş fırsatları doğurur.
- Çarpan etkisi diğer ekonomik sektörlere katkıda bulunur ve dengeler.
- Çiftlik ürünlerini satma yoluyla ek gelir sağlar.
- Kesintisiz, doğrudan kullanılabilir gelir sağlar.
- Kadınlar için iş yaratır.
- Yurtiçi harcamalar yoluyla ulusal ekonomiyi destekler.

Çiftlik Turizminin Politik Yönden Etkileri:

- Çevresel bölgeleri destekler.
- Göçü azaltır.
- Alt yapı tedarikini destekler.

4. EKOTURİZM İLE KIRSAL TURİZM, TARIM TURİZMİ VE ÇİFTLİK TURİZMİ KAVRAMLARININ İNCELENMESİ

Eko turizm konusunda çok sayıda tanım yapılmış olup bu konuda tam bir fikir birliğine varılamamıştır. Uluslar arası Doğa Koruma Birliği'nin tanımına göre ekoturizm, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan, bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaretidir. Uluslar arası Ekoturizm Topluluğu TIES (The International Ecotourism

Society); “Ekoturizm, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözetken, doğal alanlara karşı duyarlı seyahattir” olarak tanımlamıştır (Özkan Yürük, 1). Ekoturizm tanımlarının ortak noktaları dikkate alındığında, ekoturizmin aşağıdaki özelliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır (<http://www.doa.gov.tr/Teknik/ekoturizim.pdf>):

Ekoturizm;

- Benzersiz, ulaşılabilir (korunan veya korunmayan) doğal çevre gerektirir,
- Katılımcılarının “istenilen” davranışlarını geliştirir ve çevre ahlakını güçlendirir,
- Kaynakları bozmaz, doğal çevrenin tüketici bir şekilde aşınmasına neden olmaz, arazinin uzun dönemli güvenliğini sağlar,
- Dışsal (extrinsic) değerlerden çok, öz (intrinsic) değerlere odaklanmıştır,
- İnsanların çevresine değil, sorunun çevresine yönlendirilmiştir,
- Çevre ve yaban hayatı için faydalıdır,
- Yörede yer alan doğal çevre ve herhangi bir kültürel değere, ilk elden etkide bulunur,
- Turizme yerel toplulukları aktif bir şekilde katar,
- Memnuniyet derecesi fiziksel başarı veya heyecandan çok, eğitim ve kıymet bilirlikle ölçülür,
- Ciddi bir hazırlık gerektirir, hem liderlerin hem de katılımcıların derinlemesine bilgili olmaları istenir,
- Tur operatörlerinin, yerel rehberlerin ve diğer işletmenlerin eğitilmiş olmalarını gerektirir,
- Yerel halka girişim olanakları ve istihdam sağlar, şeklinde sıralanabilir.

Ekoturizmde uyulması gereken kurallar: Gerek tur düzenleyen acentaların, gerekse tur katılımcılarının uyması gereken diğer kurallar ise şöyle özetlenebilir (<http://www.ekoturizmdernegi.org/ekotur.asp>)

- Milli Park, Doğal koruma alanı, vb. ilan edilmiş bölgelerde, ilgili bakanlık ve kurumlarca konulmuş kurallara kesinlikle uymak, girilmesi

ya da kamp yapılması yasak ya da kısıtlamalı bölgelerdeki yasaklara uymak,

- Gezilen veya kamp yapılan yerlerde belirlenmiş gezi rotaları varsa, bunlara kesinlikle uymak, tecrübeli doğa rehberinin uyarı ve yol göstericiliğine uymak
- Gezilen yerlerde flora ve faunaya asgari zarar verecek şekilde hareket etmek
- Gezi faaliyeti sırasında çevreye hiçbir şekilde atık bırakmamak, doğada silinemeyecek izler bırakmamak
- Özellikle nesli tehlikede bulunan hayvanların bulunduğu bölgelerde gürültü ve çevre kirliliği yaratmamak,
- Acentalar için: flora ve faunanın korunmasına özel önem verilen yerlerde gerek yıl içinde, gerekse uzun vadede tur rotalarını, koruma ilkelerini gözeterek, sık sık değiştirmek; yetkili resmi kurumlar tarafından doğa ve dağ rehberliği sertifikasyonu varsa, mutlaka sertifikalı rehberler kullanmak, eğer yoksa, doğa turları konusunda uzman kurum ve kişilerden eğitim almış tecrübeli rehberler kullanmak

Ekoturizm, kırsal turizm, tarım turizmi ve çiftlik turizmi doğa temelli faaliyetleri kapsayan ve kavramsal olarak birbirlerinden ayırt edilmesi zor turizm türleridir. Temelde hepsi doğal aktiviteleri doğal ortamlarında ve çevreye zarar vermeden gerçekleştirmeye dayanan turizm faaliyetleridir. Bu kapsamda birbirlerinden farklı özellikleri aşağıda sıralanmıştır.

Ekoturizmin en önemli özelliği gerçekleştirilen turistik aktivitelerin tamamen çevreye ve yerel yaşama duyarlı olarak gerçekleştirilmesini teşvik etmesidir. Bu turizm türünde merkez insan değil doğadır. Kırsal turizm, tarım ve çiftlik turizmi de çevreci turizm faaliyetlerini içermektedir. Bu kapsamda ekoturizmi kırsal turizm, tarım ve çiftlik turizmi türlerini kapsayan bir üst başlık olarak ele almak mümkündür.

Kırsal turizm, tarım turizmi ve çiftlik turizmi temelde birbirine benzer turizm türleridir. Dolayısıyla birbirlerinden tam anlamıyla ayırt etmek zordur. Literatürde benzer tanımlarla açıklanan bu turizm faaliyetleri küçük farklılıklar barındırmaktadır. Kırsal turizmde önemli olan kentleşmenin olmadığı, tamamen doğal bir çevreye sahip yöreler ve bu yörelerde gerçekleştirilen yürüyüş, ata binme gibi faaliyetlerdir. Bu faaliyetler günübirlik olarak ta gerçekleştirilebilir. Kırsal turizmde seyahatin amacı tarımsal bir ürün veya çiftlik yaşantısı

değil doğal ve sakin bir ortamda dinlenme ve rahatlama. Konaklama yeri küçük bir kır oteli, otantik bir köy evi ya da kamp çadırları olabilir.

Tarım turizminde önemli olan tarımsal üründür yani seyahatin asıl amacını tarımsal ürünlerdir. Katılımcılar özellikle tarımsal bir ürünün yetişmesi, bakımı ya da hasatında bulunmak isterler. Tarım turizminde de konaklama yeri ikinci plandadır. İnsanlar lüks bir otelde konaklarken günübirlik olarak tarımsal aktivitelere katılım gösterebilirler.

Çiftlik turizminde önemli olan katılımcının tamamen bir çiftçi gibi yaşamasının sağlanmasıdır. Çiftlik turizminde seyahatin asıl amacı çiftlik yaşantısıdır. Bu kapsamda katılımcı bir çiftlikte konaklamalı, çiftlikte bulunan hayvanların bakımına, tarımsal ürünün üretim sürecine ve günlük çiftlik işlerine katılarak kendini bir çiftçi gibi hissetmelidir.

5. ÇİFTLİK TURİZMİ UYGULAMALARI AÇISINDAN BAZI ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

Çiftlik turizmi ile ilgili uygulamalar ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Bu kapsamda çiftlik turizmi ile ilgili uygulamalar bazı ülkeler açısından ele alınarak aşağıda kısaca açıklanmaktadır:

Almanya'da Çiftlik Turizmi: Almanya'da çiftliklerdeki konaklama tesisleri, çoğunlukla yurtiçi pazara yönelmiş olmakla birlikte çok kapsamlıdır. Ürün tanıtımı, "Tarım Derneği" tarafından yapılmaktadır. Konaklamaların birçoğu bir ile iki hafta arasında uzun süreli olup önemli bir pazar oluşmuştur (Gündüz, 2004: 52).

Örnek alan olarak, Güney Almanya'da Oberschwaben Allgau Bölgesi olarak adlandırılan bir bölge içindeki Baden-Württemberg eyaleti verilebilir. Bölgenin peyzajı, büyük oranda, geçen 3 buz çağının sonucu oluşmuştur. Büyümüş ve geri çekilmiş buzullar Alpler'e yakın güney bölümlerinde genellikle yüksek kabartmalı bir tepecik şeklini almışlardır. Büyüyen ve çürüyen bitkiler engebeli alan içinde birçok sığ göle dönüşmüştür. Çok sayıdaki göl bölgenin peyzaj çekiciliğini arttırmakta ve bütün su sporları aktivite çeşitleri için olanaklar sunmaktadır. Yükselteler, elimler ve toprak tiplerindeki farklılıklardan dolayı, alanın kuzeyi genelde tarım çiftçiliği, güneyi ise mandıracılığa doğru bir gelişme göstermiştir. Bölge güçlü bir mevsimlik talep ile karakterize edilmektedir. Mevsimlerin değişkenliği, bu bölge için kırsal ve çiftlik turizminde temel faktör olmuştur. Bölgede görülen kırsal turizm ev halkının gelirine

katkı sağlamakla birlikte özellikle kent insanlarına da kırlara yönelik çekicilik sağlamaktadır (Oppermann, 1996: 86-102).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Çiftlik Turizmi: Connecticut (ABD) 11 yerel turizm yönetiminin yol göstericiliği ve gözetimi altında önemli bir pazar durumundadır. Çiftlikler, bağlar, elmalıklar, kendi ürününü topla ve tanıtım politikaları yerel yönetim tarafından organize edilmekte ve yayınlar ile tanıtımlar yapılmaktadır. ABD'de gerek Wayne gerekse Oswego kasabalarının önde gelenleri, tarımı kasabalarında yaşayabilecek sektör olarak koruyup muhafaza etmeye yönelik bir dizi strateji üzerine çalışmaktadırlar. ABD'nin diğer bölgelerinde sürdürülen çabalara benzer fikirleri, yerel ve bölgesel pazarlamayı, tarım turizmine açılmayı, imar haklarının satın/devir alınmasını içermektedir. Kooperatifçilik Yaygınlaştırma Ofisi bu kapsamda çalışmalar yürütmektedir. Wayne İlçesinde, halen kendin topla, çiftlik pazarları, çiftlik turları veya yarım pansiyonluk konaklama olanakları sunan 22 adet çiftlik faaliyet göstermektedir. Wayne İlçesinde Yerel Kooperatif Yaygınlaştırma Bürosu yoğun trafiğe sahip olan yol boyunca yer alan geniş oto parklarında yeni başlayan üretici pazarı oluşturmuşlardır ve olaya ev sahipliği etmektedirler (Gündüz, 2004: 53).

Polonya'da Çiftlik Turizmi: Polonya'da çiftlik turizmi, 19. yüzyıla uzanan bir geleneğe sahiptir. 1990'dan beri ekonomik yeniden yapılanmadan kaynaklanan değişimlere kırsal kesimde yaşayan ailelerin uyumu açısından kırsal turizm ülkenin ulusal politikasının bir parçası olmuştur. Polonya kırsal turizminin gelişimi için değerli olarak belirlenen en önemli kaynaklar, geleneksel tarımla beraber otantik kırsal yaşam tarzı, zengin ve kirlenmemiş bir çevre, yiyecek ve misafirperverliğin yüksek kalitesidir. Polonya'nın % 65'i kırsal turizmin geliştirilmesi için gerekli kriterleri karşılamaktadır. Polonya'da özel olarak, kar amacı gütmeyen sivil toplum örgütü Polonya - Avrupa Ekolojik Tarım ve Turizm Merkezi, organik ve geleneksel çiftlikler için küçük ölçekli ekolojik turizmi desteklemek amacıyla kurulmuştur. Örgütün amacı, organik tarım ve doğa korumacılığının yükselişinin desteklenmesini sağlamak kırsal toplumun 'geleneksel' yaşam tarzının ve kültürel ve doğal özelliklerinin korunmasını sağlanmaktadır. Üyeler çoğunlukla turistleri çiftliklerine davet eden organik tarım çiftçilerinden oluşmaktadır (Roberts and Hall, 2003:150-151).

İzlanda'da Çiftlik Turizmi: İzlanda'da çiftlik tatilleri bir gelenektir. Çiftlik evi konaklaması, yeniden yapılandırılmış çiftlik evlerinde ayrılmış apartlar ya da kampingler, İzlanda'da tarımsal turizm konaklama imkanlarına örnektir. İzlanda Çiftlik Tatilleri Kurumu, balık tutma izinleri, at gezintileri, buzul gezile-

ri ve tekne turları gibi faaliyetleri organize edebilmektedir. İzlandalılar, kendi arazi yapılarının acımasız ve uzak oluşunun getirdiği macera ve mücadele fırsatlarının reklamını da yapmaktadırlar (Roberts and Hall, 2003:151-152).

6. TÜRKİYE'DE ÇİFTLİK TURİZMİ UYGULAMALARI VE TATUTA PROJESİ

Türkiye'deki çiftlik turizmi uygulamaları genellikle kırsal turizm kapsamında ele alınmaktadır. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı, çiftlik turizmini eko turizmin bir alt faaliyeti olarak değerlendirmektedir. Çiftlik turizmi ile doğrudan ilgili, çiftlik turizmini destekleyici, tanıtıcı ve yatırımcıların teşvik edilip, bu turizm türünün geliştirilmesini sağlayacak resmi bir yapılanma bulunmamaktadır.

Türkiye'de bireysel ve gayri resmi olarak çiftlik turizmi faaliyetlerine yönelik girişimler bulunmaktadır. Ancak ülkemizde çiftlik turizmi ile ilgili resmi olarak gerçekleştirilen tek proje olan "TaTuTa" projesi bulunmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında bu proje ele alınmıştır. Türkiye'de uygulanan bu çiftlik turizmi projesi "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi, Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası" projesidir. Bu proje TaTuTa, adıyla Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin başvurusuyla Birleşmiş Milletler GEF Küçük Destek Programı çerçevesinde 25 ayrı çiftlikte başlatılmıştır. Türkiye'de ekolojik tarım faaliyetinde bulunan yaklaşık 1400 çiftlikten 150 tanesi bu projeye başvurmuş ve şu an 44 yeni çiftliğin katılmasıyla da toplam 69 çiftlikte sürdürülmektedir (www.bugday.org).

Bu projenin amacı; kent hayatından sıkılıp tatilini doğa ile iç içe geçirmek isteyenlere alternatifler sunarak, katılımcıların beklentileri doğrultusunda, çiftliklerde gönüllü çalışarak veya çiftliklere belli bir katkı payı ödeyerek konuk olmalarını ve böylece de ekolojik tarıma ve kırsal kalkınmaya destek olmalarını sağlamaktır. Projenin amaçları aşağıda sıralanan başlıklarda daha iyi anlaşılmaktadır (www.bugday.org):

- Ekolojik yaşam hareketinin içerisindeki gruplar ve bireyler arasındaki iletişimi güçlendirmesi.
- Ekolojik üretimin öncelikle kırsal nüfus için, doğal döngülerle dost, sürekli bir yaşamsal kaynak oluşturması yönünde sağlıklı örneklerin oluşturulması.

- Şehirde yaşayan insanların ekolojik çiftliklerdeki yaşamı deneyimleyerek, ekolojik yaşam ile ilgili sorumluluklarını içselleştirmesi ve böylece günlük yaşamında daha fazla uygulamaya sokması.
- Tüketici ve üretici faaliyetlerinde ilk elden ekolojik yöntem, deneyim ve bilgi paylaşımı.
- Doğa dostu üretim ve tüketim modellerinin desteklenmesi yoluyla, toprak, hava, su kalitesinin, biyolojik çeşitliliğin, iklimlerin ve diğer doğal döngülerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesine katkı sağlaması.

Haziran 2005'te yeni çiftlik bilgilerinin eklendiği yeni TaTuTa rehberi yayımlanmıştır. Rehberde sistemde yer alan 69 çiftliğin konumu, ulaşım, haberleşme, konaklama özelliklerinin yanı sıra mevsim ve aylara göre çiftliklerde yardıma ihtiyaç duyulan işler (budama, fidan dikimi, ürün toplama, hayvan bakımı vs) hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Rehberde ayrıca TaTuTa projesinin yürütücüsü Buğday Derneği ile birlikte eğitim alan çiftliklerin ve bu çiftliklere konuk olacak gönüllü veya konukların sorumluluklarına da yer verilmektedir. Projeye katılan ziyaretçiler, Ekolojik Çiftlik Ziyaretleri rehberinden ya da projenin internet sitesinden seçtikleri çiftliklerde gönüllü çalışarak veya çiftliğe belli bir katkı payı ödeyerek konuk olarak ekolojik tarıma ve kırsal kalkınmaya katkı sağlamaktadırlar. Çiftlik turizmine katılanların gerçekleştirdiği faaliyetler ise; çapalama, zararlı otları temizleme ve sebze toplama, organik tarıma dayalı tütün, buğday, nohut, susam, pamuk, üzüm üretimini izleyip katkıda bulunma, tarlada ya da bahçede çalışıp ekolojik tarımı öğrenme, salça, turşu vb. yapımını öğrenme ve bunların yanında gidilen yörenin doğal ve kültürel zenginliklerini ziyaret etme ve yürüyüş, yüzme, binicilik vb. sportif aktivitelerdir (www.turizm gazetesi.com, www.bugday.org, www.kesfetmekicinbak.com, www.zaman.com.tr, www.ntvmsnbc.com, www.milliyet.com.tr, www.forumgazetesi.com).

TaTuTa Ekolojik Çiftlik Ziyaretleri, Türkiye'de bir yandan ekolojik tarım yapan çiftçiyi maddi ve manevi anlamda desteklemeyi amaçlarken, diğer yandan da tükettiğimiz ürünlerin kaynağını ve kırsaldaki yaşam koşulları ve süreçlerinin bir bölümünü deneyimleyerek tanımak amacıyla kırsalda yaşayan insanların mekânlarına konuk olarak, bilgi ve işgücü takası yapmayı sağlamaktadır. Projenin en önemli çıktılarından biri ise doğa dostu üretim ve tüketim modellerinin desteklenmesi yoluyla, toprak, hava, su kalitesinin, biyolojik çeşitliliğin, iklimlerin ve diğer doğal döngülerin sağlıklı bir şekilde sürdü-

rülmesine katkı sağlamasıdır (www.bugday.org, www.turizm gazetesi.com, www.ntvmsnbc.com).

Projeye özellikle metropollerde yaşayanlar ilgi göstermektedir. Kent yaşamının getirdiği sıkıntılardan uzaklaşmaya çalışan tatilciler doğayla baş başa kalabilme fırsatını çiftliklerde tatil yaparak yakalamaktadırlar. TATUTA projesi en çok 25 yaşın altındaki yaş grubunun daha sonra 27-47 arası yaş grubunun ilgisini çekmektedir. Türkiye’de bu turizm şekline en çok talep ise öğrencilerden gelmektedir. Proje kapsamında bu güne kadar çiftlik turizmi faaliyetine katılan kişilerin sayısı 600’e yaklaştığı belirtilmektedir. TATUTA kapsamında 2004 ve Aralık 2006 tarihleri arasında Türkiye’ye 42 yabancı uyruklu konuk gelmiştir. Bu konukların yüzde 40’ı Amerika Birleşik Devletleri’nden gelmiştir. Bu oranı sırasıyla Almanya, Fransa ve Kanada’dan gelen gönüllü ziyaretçiler izlemektedir. Türkiye’den ise çiftlik tatiline 38 gönüllü ve konuk katılmıştır. Bunların yanında TaTuTa çiftliklerine gelen konuklar arasında Güney Kore, İsveç, Avusturya, Yunanistan gibi ülkelerden gençler de bulunmaktadır (www.turizm gazetesi.com, www.bugday.org, www.kesfetmekicinbak.com, www.zaman.com.tr, www.ntvmsnbc.com, www.milliyet.com.tr, www.forum gazetesi.com).

Açıklanan proje dışında çiftlik turizmi, tarım turizmi ve kırsal turizm yerel planlamalarda, turizm hedef ve stratejilerinde ayrıca kalkınma planlarında da yer almaktadır. Bunlara yönelik açıklamalar aşağıda yer almaktadır:

Dokuzuncu Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu’nda çiftlik turizmi özellikle ele alınmamış kırsal turizm üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda kırsal turizm yatırımlarının teşvik edileceği, kırsal turizm pazarının gelişmesine katkıda bulunulacağı konusundaki açıklama, bu komisyon raporunun “3.3. Tam Olarak Uyum Sağlanması Halinde Beklenen Etkiler” başlığında aşağıda belirtildiği gibi yer almaktadır (DPT, 2006a: 22):

“Yapısal fonlar, kırsal alanlarda, kırsal çerçevenin korunmasına, yerel kültürel geleneklerin ve becerilerin sürdürülmesine yönelik olarak köylerin yenilenmesine, eko turizm, spor turizmi gibi kırsal turizm pazarlarının da gelişmesini sağlayarak turizmin gelişmesine daha geniş katkıda bulunmaktadır. Özellikle, tarım sektöründe istihdamın azalması, kırsal alanlar için alternatif gelir kaynakları bulma çabalarına yol açmış, bir alternatif olarak çiftçilerin, turizm sektörüne girerek faaliyetlerini çeşitlendirmeleri için de yapısal fonlardan destek sağlanarak "kırsal turizm" veya "agroturizm" konuları teşvik edilmeye başlanmıştır.”

Aynı şekilde Türkiye'nin 2023 yılı hedeflerinde (Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2007) de özellikle çiftlik turizminin geliştirilmesine yer verilmemiş alternatif turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi kapsamında kırsal turizmin geliştirilmesi ve kırsal turizm tesislerinin kurulmasının desteklenmesi ele alınmıştır.

Ayrıca, Dokuzuncu Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Alt Komisyonu Raporu'nda (DPT, 2006b); kırsal turizmin geliştirilmesi ve desteklenmesi konusuna ise kırsal turizm tanımı ve faydaları gibi bilgiler açıklandıktan sonra "Öncelik-4: Tarım dışı istihdam olanakları ve gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi, girişimciliğin desteklenmesi" maddesi altında şu şekilde yer verilmiştir.

Tedbir 4.1: Kırsal turizme yönelik mesleki eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin başlatılması ve kırsal turizm ağının kurulması

Tedbir 4.2: Uygun yörelerde kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesi, kırsal turizmin öncelikli olarak uygulanacağı pilot bölgelerin ve yerleşimlerin seçilmesi

Tedbir 4.3: Kırsal turizm için yerel yönetimlerin önderliğinde eylem planı hazırlanması ve STK'ların bu alandaki faaliyetlerinin desteklenmesi

Tedbir 4.4: Agro-turizm faaliyetlerinin desteklenmesi

Tedbir 4.5: Genç nüfusa yönelik girişimcilik eğitimlerinin mesleki eğitim hizmetleri ile bir arada başlatılması

Tedbir 4.6: Yöresel el sanatları imalatının desteklenmesi

Tedbir 4.7: Coğrafi işaretler kapsamındaki ürünlerin yörede daha geniş kesimlerce üretiminin teşvik edilmesi ve pazarlama olanaklarının güçlendirilmesi

Tedbir 4.8: Kırsal alanlardaki tarihi eserlerin tespiti, restorasyonu ve turizme kazandırılmasının teşviki.

Bunların yanında yerel planlamalarda da kırsal turizm ve çiftlik turizmine yer verilmektedir. Örneğin; Samsun İl Özel İdaresi Strateji Planı (2007–2009)'nda çiftlik turizmine şu şekilde yer verilmiştir (Samsun İl Özel İdaresi, 2006):

"Proje 2.5.1.1: Bafra ilçesi, Kolay beldesinde onaylanan alanın Pilot bölge olarak Alternatif Çiftlik turizmi amaçlı değerlendirilmesi ve projenin verimli olması halinde, diğer seçilecek alanlarda da 2007-2008 ve 2009 yılları

rında aynı projeye yer verilmesi ve tüm ilçe Belediyelerinin Eko Turizm alanında bilinçlendirilmesi.”

SONUÇ

Ekoturizm, kırsal turizm, tarım turizmi ve çiftlik turizmi birbirine yakın anlamlarda kullanılan ve benzer faaliyetleri barındıran turizm türleridir. Dolayısıyla bu kavramları kesin bir şekilde ayıran tanımlar yaparak birbirlerinden farklı yönlerini ortaya çıkarmak oldukça önemli ve zordur. Bu çalışmanın temel amacı da bu kavramların anlaşılmasını kolaylaştırmak, bu turizm türleri arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmak ve çiftlik turizminde bazı ülkelerin ve Türkiye'deki uygulama örneklerini irdeleyerek geliştirilebilmesi konusunda öneriler sunabilmektir.

Ekoturizm turistik aktivitelerin tamamen çevreye ve yerel yaşama duyarlı olarak gerçekleştirilmesine yöneliktir. Bununla birlikte ekoturizm bazen kültürel değerleri de kapsayarak doğal çevreyi öne çıkaran, sürdürülebilir bir şekilde yürütülen, keşif ve öğrenmeye yönelik bir turizm etkinliğidir. Kırsal turizm, tarım ve çiftlik turizmi de çevreci turizm faaliyetlerini içermektedir. Bu kapsamda ekoturizmi kırsal turizm, tarım ve çiftlik turizmi türlerini kapsayan bir üst başlık olarak ele almak mümkündür.

Kırsal turizmde faaliyetler tüm kırsal alanlarda gerçekleştirilebilirken tarım turizminde yalnızca tarımsal ürün yetiştirilen alanlarda gerçekleştirilebilmektedir. Çünkü tarım turizmi turistlerinin asıl isteği tarım ürünüdür. Kırsal turizmde ise böyle bir talep söz konusu değildir. Otantik bir kır evi ziyareti, yöre kültürünü tanımaya yönelik faaliyetler, kırsal alanda gerçekleştirilen yürüyüş, bisiklete binme, at biniciliği vb. aktiviteler kırsal turizm turistlerinin beklentisine cevap veren ve memnuniyetini etkileyen aktivitelerdendir.

Çiftlik turizmini bu turizm türlerinden tamamen ayırmak tam anlamıyla mümkün değildir. Çünkü çiftlikler genellikle kırsal alanlarda bulunan ve tarımsal faaliyetler gerçekleştiren küçük işletmelerdir. İnsanlar tatillerini çiftliklerde geçirmeyi tercih ettikleri takdirde, bir çiftlikte konaklamayı, meyve toplamak, tarlada veya bahçede çalışmak, hayvanlarla ilgilenmek vb. aktivitelerde bulunmayı isterler. Oysa tarım turizminde konaklama ve aktivitelerden çok uygun tarım alanları ve uygun bir tarım ürünü önem kazanmaktadır. Kırsal turizmde ise, konaklamanın çiftlikte gerçekleştirilmesi şart değildir, otantik bir köy evi bu ihtiyaca cevap verebilir. Bunun yanında kırsal turizm çok yönlü bir faaliyettir ve sadece çiftlik temelli turizm değildir. Çiftlik temelli tatilleri içerir; ayrıca özel ilgili doğa tatilleri, eko turizm, yürüyüş, tırmanma,

binicilik, macera, spor, sağlık, av, balık tutma, eğitim seyahatleri, sanat ve bazı bölgelerde etnik turizmi de kapsamaktadır.

Bu bağlamda çiftlik turizmi, kent yaşamının olumsuz etkilerinden uzaklaşp, sessiz, sakin ve huzurlu bir ortamda tatillerini geçirmek isteyen, bu süre zarfında çiftlik yaşamını, tarım ürünlerinin yetiştirilmesi ve toplanmasını, köy yaşamını vb. öğrenerek diğer zamanlarda kır yürüyüşü, yörenin doğal ve kültürel mirasını ziyaret, bisiklete binme vb. aktiviteleri gerçekleştirme imkanı sunan alternatif bir turizm faaliyeti olarak tanımlanabilir.

Çalışma kapsamında ele alınan ülkelerin çoğunda çiftlik turizmini geliştirmek ve desteklemek adına resmi ve/veya özel yapılanmalar bulunmaktadır. Birçok ülkede çiftlik turizmi kapsamında çiftlikler profesyonel birliklerle organize edilmektedir. İtalya'daki "Agri Tour" , Almanya'daki "Bauernhofurlaub - Tarım derneği" veya İsviçre'deki "Bo Pa Lantgard" bunlara örnek olarak verilebilir. Bu yapılanmalar, çiftlik turizmini tanıtıcı, faaliyetlerini organize edici ve destekleyici görevler üstlenmektedirler. Çalışma kapsamında incelenen ülkelerde çiftlik turizmi bu örgütler ve üyelerin çalışmalarıyla organize edilmektedir.

Türkiye'de çiftlik turizmi adına bir devlet yapılanması bulunmamaktadır. Ancak 2004 yılından itibaren (ki bu Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında oldukça geç bir tarih) Türkiye'de TaTuTa, adıyla Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin başvurusuyla Birleşmiş Milletler GEF Küçük Destek Programı çerçevesinde 25 ayrı çiftlikte başlatılan ve halen 69 çiftlikle devam eden özel bir yapılanmayla çiftlik turizmi faaliyetleri organize edilmeye başlamıştır. Türkiye'de devlet destekli bir yapılanmayla çiftlik turizmi faaliyetleri organize edilmeli alternatif bir turizm hareketi olarak geniş bir dönemde özellikle turizm faaliyetlerinin az olduğu bölgelerde geliştirilmesi desteklenmelidir. Böylece çiftlik turizminin de diğer turizm türleri gibi benzer bölgelerde yoğunlaşması engellenerek planlı ve sürdürülebilir bir turizm faaliyeti olarak gelişimi kontrol altına alınabilecektir.

Çiftlik turizminin tarıma alternatif bir gelir kaynağı olabileceği, düşük sezonda turizme katkı sağlayabileceği, ekonomik açıdan çiftçileri destekleyip ek gelir sağlayabileceği ve istihdam yaratabileceği, ayrıca çevrenin korunmasına ve bu doğrultuda sürdürülebilir bir turizm faaliyeti olabileceği göz önüne alınarak Türkiye'nin ulusal, bölgesel ve/veya yerel turizm planlarında detaylı olarak yer verilmesi gerekmektedir. Türkiye, özellikle mevsimsel özelliği ve doğal güzellikleri dikkate alındığında çiftlik turizmi açısından uygula-

maya oldukça elverişli ve alternatif ülkelere nazaran bu konuda daha ön plana gelebilecek bir ülke konumundadır.

Türkiye'nin çiftlik turizmi açısından olumlu ve olumsuz durumları ortaya çıkarılıp rakip ülkelerden avantaj ve dezavantajları göz önüne alınarak kısa, orta ve uzun dönemli planlarda bu konuya detaylarıyla yer verilmelidir. Ulusal ve bölgesel çapta birliklerle yapılanmalara gidilerek çiftlik turizmi faaliyetleri organize edilmeli ve daha fazla geç kalınmadan özellikle devlet tarafından kontrollü bir gelişim planı uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AYCI, Ali. (2004). "Türk Turizm Pazarının Geliştirilmesinde İkinci Konut ve Ev Pansiyonculuğundan Yararlanılması Yollarının Araştırılması" Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi).
- ALTINAY, Mehmet (1996), "Alternatif Turizm", Türsab Dergisi, Sayı 151, Ağustos 1996, ss.59-60.
- AKÇA, Hasan (2006). "Assessment of Rural Tourism in Turkey Using SWOT Analysis", Journal of Applied Sciences 6 (13): 2837-2839
- BAYER, M. Zekar (1992), Turizme Giriş, İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- COOMBERA, L. ve LIMB, C. (2004), "Farm Tourism: A Preliminary Study of Participants' Expectations and Perceptions of Farm Tours" <http://www.iemss.org/iemss2004/pdf/ecotourism/coomfarm.pdf>
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (2006) a. "Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)" Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ocak 2006, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (2006) b. "Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)" Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Alt Komisyonu Raporu, Ocak 2006, Ankara
- EATHERLEY, Dan (2006), "Farm Tourism:"A Way Forward For The Shetland Islands?" MSc in Sustainable Development 2005/6 http://www.islandfarming.net/Activities/Shetland-DISSERTATION_COPY-oct2006.doc
- FENNEL, David A. (1999), Ecotourism; an Introduction, published by Routledge, London.
- FLEISCHER, A. ve TCHETCHIK, A. (2005). "Does Rural Tourism Benefit from Agriculture?", Tourism Management 26 (2005) 493-501
- GÖSSLING, S. ve MATTSSON, S. (2002), "Farm Tourism in Sweden: Structure, Growth and Characteristics", Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, Vol. 2, No. 1, 2002. © 2002 Taylor & Francis
- GÜNDÜZ, Sultan (2004), "Ankara İli Kalecik İlçesinde Tarımsal Turizme Uygun Alanların Saptanması Ve Tarımsal Turizm Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir

- Araştırma” Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim dalı (Doktora Tezi).
- KIPER, Tuğba (2006), “Safranbolu Yörük Köyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi” Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim dalı (Doktora Tezi).
- KÜÇÜKALTAN, Derman. (2002), “Tarım Turizmi ve Türkiye’de Tarım Turizmi İşletmeciliği” T.C. Turizm Bakanlığı, II. Turizm Şurası, I. Cilt, ss:143-157, Ankara
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007) “Türkiye Turizm Stratejisi 2023” Ankara. <http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302-17-1.doc>
- OPPERMANN, Martin (1996). “Rural Tourism in Southern Germany”, Annals of Tourism Research, Volume 23, Issue 1, 1996, Pages 86-102.
- OPPERMANN, Martin (1997), “Alman Çiftlik Sahipleri ve Konukları Vaka Etüdü” (Journal of Tourism Research, 1995, 63-67) Turizmde Seçme Makaleler 27, TUGEV (Turizmi Geliştirme ve Eğitim Vakfı) Yayınları, No:41, Ocak 1997, İstanbul.
- ÖZGÜÇ, Nazmiye. (1998), Turizm Coğrafyası, Özellikler, Bölgeler, Çantay Kitabevi. İstanbul
- ÖZKAN Yürük, Esin., “Turizmin Geleceği; Ekoturizm” <http://cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/web/YURIK.doc>
- ÖZTÜRK, Y.I ve YAZICIOĞLU, İ. (2002). “Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma”, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi / Yıl: 2002, Sayı :2, Ss: 183-195.
- ROBERTS, L. ve HALL, D. (2003), “Rural Tourism and Recreation; Principles to Practice” CABI Publishing, UK.
- Samsun İl Özel İdaresi (2006) “Samsun İl Özel İdaresi Strateji Planı (2007–2009)” <http://www.samsunozelidare.gov.tr/duyurular/sp.doc>
- SOYKAN, Füsün (2000), “Kırsal Turizm ve Avrupa’da Kazanılan Deneyim” Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, Yıl 11, Türkçe, Mart-Haziran, ss, 21-33. 2000.
- ULUCAK, Emir M. (2000), “Turizmin Turistik Yörelerdeki Sosyo-Kültürel Yaşama Etkileri ve Fethiye Yöresinde Bir Uygulama” Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi).
- World Tourism Organization (WTO / UNWTO), (2003). “Wto Seminar On Rural Tourism “Pathway To Sustainable Development” Kielce, Poland June 2003.

İnternet Kaynakları*

<http://www.bugday.org/tatuta/kilavuz.php>

<http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF4A7164CD9A18CEAE4338D9B9D04F8E3F>

- <http://cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/web/Erdogan.doc>
<http://cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/web/Cevat-Bilim/Cevat-Bilim.doc>
<http://cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/web/Erdogan.doc>
http://cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/web/UCKUN_TURKAY.doc
<http://www.bugday.org/article.php?ID=1698>
<http://www.turizmgazetesi.com/news/news.aspx?id=34243>
<http://www.kesfetmekicinbak.com/gezi/others/01048/index.php>
<http://www.zaman.com.tr/webapp-tr/haber.do?haberno=73502>
<http://www.ntvmsnbc.com/news/329189.asp>
<http://www.milliyet.com.tr/2005/07/31/cumartesi/axcum02.html>
http://www.forumgazetesi.com/haber_detay.asp?haber_id=7388
<http://www.kentli.org/makale/bozcaada.htm>
<http://www.doa.gov.tr/Teknik/ekoturizim.pdf> (06.05.2009: 11:00)
<http://www.ekoturizmdernegi.org/ekotur.asp> (06.05.2009: 11:00)
* İnternet kaynaklarını erişim tarihleri 01.03.2007 ve 10.03.2007 arasındır.